

SOM-undersökningen 1992

Genomförande och utfall

ANNA RÖNSTRÖM

Samhälle Opinion Massmedia (SOM) genomfördes för första gången 1986 och har återkommit varje år sedan dess. Varje undersökning har genomförts med i det närmaste identiska förutsättningar och ger därigenom möjlighet till jämförelse över tid. Projektet är ett samarbete mellan tre institutioner vid Göteborgs Universitet; Statsvetenskapliga institutionen, Institutionen för journalistik och masskommunikation samt Förvaltningshögskolan. Olika forskningsprogram vid dessa institutioner är knutna till SOM-undersökningen. Varje års undersökning har resulterat i en antologi med uppsatser och ett metodkapitel (Reimer, 1987; Björkqvist, 1988, 1989; Bennulf, 1990; Kratz, 1991, 1992). Den här metodredovisningen har, för att underlätta jämförelser med andra SOM-undersökningar, samma uppläggning som tidigare års metodkapitel.

Population och urval

SOM-92 har, liksom de sex föregående SOM-undersökningarna, arbetat med ett obundet slumpmässigt urval – OSU. Populationen har dock förändrats i årets undersökning. Hittills har SOM-undersökningarna arbetat med ett OSU om 2 500 personer, i åldersintervallet 15-75 år. 1992 års SOM har däremot ett OSU om 2 800 personer, i åldersintervallet 15-80 år. Dessutom har undersökningen också riktats till icke-svenska medborgare, något som endast skett i två tidigare undersökningar; SOM-86 och SOM-89. Samtliga SOM-undersökningar kan göras jämförbara genom att de utländska medborgarna samt 76-80-åringarna exkluderas vid analyserna.

Frågeformuläret

De olika forskningsprogrammen och undersökningsledningen har, liksom tidigare år, samarbetat i framtagningen av frågeformuläret. Formuläret står att finna som bilaga i denna volym. Frågorna är indelade i sju sammanhållna block:

Fråga 1-14	Massmedier
Fråga 15-26	Politik och samhälle
Fråga 27-35	Energi, kärnkraft och miljö
Fråga 36-45	Sverige och omvärlden
Fråga 46-56	Fritid
Fråga 57-74	Bakgrundsfrågor

Frågornas inbördes ordning följer huvudsakligen samma mönster som föregående års undersökningar. De enskilda frågor som förekommit vid samtliga tillfällen har i SOM-92 haft samma placering som tidigare. Formuläret innehåller 74 frågor och de flesta är uppdelade på delfrågor. Totalt fick svarspersonerna göra ungefär 330 ställningstaganden. Ett fåtal frågor var formulerade utan fasta svarsalternativ: tidningsval, viktiga samhällsproblem, land man eventuellt funderat på att flytta till, land man skulle flytta till om man blev tvungen att lämna Sverige, vilken bil man äger samt yrke. Återstoden av frågorna hade fasta svarsalternativ.

Formuläret första del omfattar alltså ett förhållandevis allmänt frågeområde – massmedieanvändning. Efter det kommer ett avsnitt som behandlar politik och samhälle, energi, kärnkraft och miljö samt Sverige och omvärlden, frågor som kan upplevas som svårare. Den sista delen av formuläret innehåller lite enklare frågor om fritid och levnadsförhållanden. Allra sist kan de tillfrågade ge synpunkter på undersökningen, dels genom en fråga med bundna svarsalternativ och dels på ett antal tomma rader med utrymme för kommentarer.

Undersökningsplanen och genomförandet

Fältarbetet gjordes av SIFO Ronneby AB och följde i stort sett det mönster som etablerats av tidigare SOM-undersökningar. I 1992 års undersökning startade fältarbetet tisdagen den 20 oktober, vilket var en vecka senare än 1991 års undersökning. Den 20 oktober skickades alltså det första formuläret ut, tillsammans med ett följebrev, en presentationsfolder (se bilaga) samt ett portofritt svarskuvert. Redan två dagar senare, torsdagen den 22 oktober, skickades ett påminnelsekort ut. Kortet tackade dem som svarat på enkäten och bad dem som ännu inte svarat att göra så. I tidigare undersökningar har detta snabba påminnelsekort haft mycket bra effekt, så även i år. Ett påminnelsebrev med formulär, följebrev och svarskuvert skickades ut tisdagen den 3 november. Även det utskicket fick god respons. Enligt ursprungsplanen skulle ytterligare två identiska utskick göras i november, men eftersom inströmningen varit så god ändrades den planen. Det beslutades istället att SIFO skulle börja med telefonpåminnelserna tidigare och endast skicka ut nya formulär till dem som lovade att de skulle svara samt till dem man inte fick tag på.

Telefonpåminnelserna påbörjades torsdagen den 19 november och en vecka senare (torsdagen den 26 november) gjordes ett utskick till dem som accepterat att svara, samt till dem som inte kunnat nås via telefon. Torsdagen den 10 december påbörjades ytterligare en telefonpåminnelse och dagen efter skickades en ny omgång enkäter med svarskuvert ut till dem som accepterat att fylla i formuläret, samt till dem som man inte lyckades nå per telefon.

Fältarbetet såg sålunda ut på följande sätt:

<i>tisdag</i>	
<i>20 oktober</i>	utskick av enkät, följebrev, broschyr och svarskuvert
<i>torsdag</i>	
<i>22 oktober</i>	utskick av påminnelsekort
<i>tisdag</i>	
<i>3 november</i>	utskick av påminnelsebrev med enkät, följebrev och svarskuvert

<i>torsdag</i> <i>19 november</i>	telefonpåminnelser till intervjupersoner som ej sänt in enkät
<i>torsdag</i> <i>26 november</i>	utskick av enkäter, följebrev och svarskuvert till dem som vid telefonpåminnelse accepterat att fylla i formuläret samt till de intervjupersoner som ej kunnat nås via telefon
<i>torsdag</i> <i>10 december</i>	telefonpåminnelse till intervjupersoner som ej kunnat nås vid det tidigare försöket (inget svar, telefonsvarare, upptagetton, hänvisningston, många kontaktförsök)
<i>fredag</i> <i>11 december</i>	utskick av enkäter, följebrev och svarskuvert till dem som vid telefonpåminnelse accepterat att fylla i formuläret samt till de intervjupersoner som ej kunnat nås via telefon
<i>tisdag</i> <i>22 december</i>	fältarbetet avbryts

Påminnelsekortet som skickades ut redan två dagar efter det första utskicket introducerades i SOM-87. Det visade sig ha en påskyndande effekt på inflödet av enkäter. Eftersom det bara är två dagar mellan det första utskicket och snabbpåminnelsen, går det inte att urskilja någon speciell påminnelseeffekt, men inflödet av enkäter var mycket stort den första veckan, då ungefär hälften av dem som skulle komma att svara skickade in sina formulär. Inflödet dag för dag redovisas i tabell 1.

Under de två första veckorna inkom cirka 64 procent av de enkäter som skulle komma att besvaras. Återstoden av november och december uppvisar ett avmattat inflöde, med en del effekter av telefonpåminnelserna. I slutet av december var inströmningen såpass låg att projektledningen beslöt att avbryta insamlingsarbetet. Fältarbetet avslutades officiellt den 22 december. Det kom dock in en del enkäter även i januari och de redovisas under den 15 januari. Svarsprocenten 71 procent uppnåddes alltså nästan en månad tidigare än 1991 års 67 procent.

Tabell 1. Dagligt inflöde av enkäter i SOM-undersökningen 1992.

Datum	Antal	Kum antal	Proc	Kum proc
23 okt	1	1	0,05	0,05
26 okt	93	94	4,9	5,0
27 okt	247	341	13,1	18,0
28 okt	168	509	8,9	26,9
29 okt	209	718	11,1	38,0
30 okt	64	782	3,4	41,4
2 nov	196	978	10,4	51,8
3 nov	43	1021	2,3	54,0
4 nov	122	1143	6,5	60,5
5 nov	29	1172	1,5	62,0
6 nov	31	1203	1,6	63,7
9 nov	68	1271	3,6	67,3
10 nov	83	1354	4,4	71,7
11 nov	49	1403	2,6	74,3
12 nov	32	1435	1,7	76,0
13 nov	26	1461	1,4	77,3
16 nov	24	1485	1,3	78,6
17 nov	14	1499	0,7	79,3
18 nov	9	1508	0,5	79,8
19 nov	9	1517	0,5	80,3
23 nov	28	1545	1,5	81,8
24 nov	18	1563	0,9	82,7
25 nov	12	1575	0,6	83,4
26 nov	22	1597	1,2	84,5
27 nov	17	1614	0,9	85,4
30 nov	35	1649	1,8	87,3
1 dec	25	1674	1,3	88,6
2 dec	22	1696	1,2	89,8
3 dec	31	1727	1,6	91,4
4 dec	21	1748	1,1	92,5
8 dec	31	1779	1,6	94,2
9 dec	16	1795	0,8	95,0
10 dec	4	1799	0,2	95,2
11 dec	3	1802	0,1	95,4
14 dec	5	1807	0,3	95,6
15 dec	9	1816	0,5	96,1
16 dec	10	1826	0,5	96,7
18 dec	2	1828	0,1	96,8
19 dec	9	1837	0,5	97,2
21 dec	9	1846	0,5	97,7
29 dec	21	1867	1,1	98,8
4 jan	4	1871	0,2	99,0
15 jan	18	1889	0,9	100,0

Svarsfrekvens och bortfall

En enkätundersökning av det här slaget brukar ha en svarsfrekvens på mellan 65 och 75 procent i Sverige, beroende på typ av svarspersoner och geografiska områden (Kratz, 1990; Ohlsson, 1986; Severinsson, 1990). I postenkätundersökningar genomförda vid Institutionen för journalistik och masskommunikation låg svarsfrekvensen omkring 70 procent fram till 80-talets mitt, för att sedan sjunka till omkring 65 procent (Björkqvist, 1988; Kratz, 1989, 1990; Severinsson, 1990).

I SOM-92 uppgår alltså svarsfrekvensen till 71 procent. Jämför man denna siffra med de tidigare SOM-undersökningarna ser man att det är den högsta någonsin, tätt följd av SOM-87, då 70 procent uppmättes. Svarsfrekvensen år för år ser ut som följer:

SOM-86: 68 procent

SOM-87: 70 procent

SOM-88: 69 procent

SOM-89: 66 procent

SOM-90: 66 procent

SOM-91: 67 procent

SOM-92: 71 procent

Urvalet i SOM-92 ser, som tidigare nämnts, något annorlunda ut än tidigare år. Åldersintervallet har ökat till 15-80 år (mot tidigare 15-75 år), även icke-svenska medborgare har inkluderats (det skedde även i SOM-86 och i SOM-89) och urvalet har ökat från 2 500 till 2 800 slumpmässigt utvalda personer. Av dessa 2 800 personer har 125 personer definierats bort. De bortdefinierade utgörs av sjuka, långvarigt bortresta, avlidna, ej svensktalande samt ej spårade postreturer. Exakt samma grupper har definierats bort i samtliga SOM-undersökningar. I SOM-91 och SOM-92 har antalet bortdefinierade varit högre än i de tidigare undersökningarna (99 personer SOM-88, 91 personer SOM-89, 87 personer SOM-90 och 137 personer SOM-91). Anledningen till det är troligen att SOM-91 och SOM-92

i högre utsträckning arbetade med telefonpåminnelser, vilket gav extra information om svarspersonerna. I tabell 2 ser vi en översikt av urval, bortfall och bortfallsorsaker.

Tabell 2. Urval, bortfall och bortfallsorsaker i SOM-92

Ursprungligt urval	2 800
Bortdefinierade	125
varav	
sjuka, institutionell vård	33
bortresta, utlandsvistelse	16
postreturer	29
avlidna	3
ej svensktalande	21
ej kommunicerbar	15
förståndshandikappad	8
Nettourval	2 675
Ej svar på grund av vägran	786
Svar	1 889
Svarsfrekvens i procent	70,6

I postenkätundersökningar händer det ganska ofta att svarspersonerna avlägsnar sin identitetsmarkering, eftersom de vill vara anonyma. De senaste tre SOM-undersökningarna har sett en drastisk ökning av antalet personer som avidentifierat sin enkät. 1989 var de 19 personer, 1990 79 personer och 1991 hade de ökat till hela 137 personer. I 1992 års undersökning har antalet återigen sjunkit. Endast 9 personer avlägsnade sin identitetsmarkering. En anledning till att så få personer i SOM-92 avlägsnade markeringen torde vara att det i följebreven poängterades att identitetsmarkeringen endast är till för att pricka av inkomna formulär och därigenom undvika att skicka påminnelse till dem som redan svarat. Anonymiteten underströks också; att ingen kan kontrollera hur någon enskild person svarat.

En andra anledning till det goda resultatet, både vad gäller svarsfrekvens och att så få har avlägsnat sin identitetsmarkering, är troligen SIFO:s goda namn, speciellt i kombination med Göteborgs universitet. Det är namn som borgar för att undersökningen är seriös och väl genomförd. Trots att alltså urvalet utökats med utländska medborgare och 76-80-åringar, grupper som dragit ned svarsfrekvensen, uppvisar SOM-92 den bästa svarsfrekvensen av alla tidigare SOM-undersökningar.

Svarsfrekvens i grupper

Förra året drogs slutsatsen, efter tre år med lägre svarsfrekvens, att det numera är svårt att uppnå den traditionellt eftersträvarvärda svarsfrekvensen om 70 procent i samhällsvetenskapliga undersökningar (Kratz, 1992). Det visade sig med 1992 års SOM vara en något förhastad slutsats. SOM-92:s arbetssätt har varit mycket framgångsrikt.

Det visar sig att de svarande i princip följer samma mönster år från år, trots ganska stora skillnader i svarsfrekvens. Tabell 3 redovisar svarsandelen i olika grupper och ger möjlighet till kontroll.

Det förekommer inga större skillnader i svarsbenägenhet mellan män och kvinnor. I SOM-87 och -88 var svarsfrekvensen något högre bland kvinnor än bland män, medan männen svarade bäst i SOM-86, -90 samt i årets SOM-undersökning. Den huvudsakliga slutsatsen är därför att benägenheten att svara på SOM-enkäten är i stort sett lika stor bland män som bland kvinnor.

Svarsbenägenheten i olika åldersgrupper varierar oftast i den här typen av undersökningar. De yngsta och de äldsta svarar i allmänhet i högst utsträckning och åldersgrupperna runt 25 svarar i lägst. I SOM-92 har emellertid detta mönster till viss del brutits. Den åldersgrupp som introducerades i år, 76-80-åringarna, svarade i mycket låg utsträckning, vilket också var väntat. De allra yngsta, 15-19-åringarna, svarade i SOM-92 sämre än vad de brukar. Däremot svarade 40-59-åringarna betydligt bättre än föregående år.

Tabell 3. Svartsandelar i olika grupper för SOM-undersökningarna 1986-1992 (procent)

	SOM -86	SOM -87	SOM -88	SOM -89	SOM -90	SOM -91	SOM -92
<i>Kön</i>							
män	66	68	65	65	66	64	70
kvinnor	63	72	70	66	64	63	65
<i>Ålder</i>							
15-19	73	77	76	64	66	65	64
20-24	61	68	60	66	59	60	62
25-29	60	62	64	59	62	56	65
30-39	60	69	65	66	61	59	65
40-49	64	68	69	67	65	62	73
50-59	66	66	69	66	67	65	71
60-75	67	70	67	66	70	70	70
76-80							57
<i>Riksområde</i>							
Stockholm	53	66	59	61	63	60	66
östra Mellansverige	67	69	70	66	66	67	67
Småland med öarna	77	71	74	66	70	64	70
Sydsverige	68	72	67	61	61	61	64
Västsverige	62	74	66	60	66	62	68
norra Mellansverige	70	72	69	64	64	62	68
mellersta Norrland	69	72	64	63	67	71	68
övre Norrland	65	64	74	68	67	67	70

Den enda grupp som följer i gamla spår är 20-39-åringarna, som även i år svarar sämre än övriga. Åldersfördelningen är dock jämnare i SOM-undersökningarna än vad den är i många andra enkätundersökningar (se t ex Severinsson, 1986). I tabell 4a jämförs åldersfördelningen mellan svenska folket, urvalet i SOM-undersökningarna 1986-1991 och de svarande i samma undersökningar. I tabell 4b görs en jämförelse mellan åldersfördelningen i Sverige, i SOM-92:s urval samt de svarande i SOM-92.

Tabell 4a. Åldersgruppernas fördelning i SOM-undersökningarna 1986-1991 i jämförelse med Sverige totalt (procent)

Ålder	SOM-86		SOM-87		SOM-88		SOM-89		SOM-90		SOM-91		Sv. bef.
	urv.	sv.	urv.	sv.	urv.	sv.	urv.	sv.	urv.	sv.	urv.	sv.	
15-29	29	30	25	26	26	27	27	27	27	26	27	26	27
30-49	36	34	37	37	37	36	38	40	38	37	37	37	37
50-75	35	36	38	37	37	37	35	33	35	37	37	37	36
S:a procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svars-personer	1668		1672		1645		1578		1582		1573		**

Anmärkning: Uppgifterna om svenska folkets åldersfördelning är hämtade ifrån Statistisk årsbok 1986. Samtliga urval 2500 personer, 15-75 år. Urv= hela urvalet sv= de svarande.

Tabell 4b. Åldersgruppernas fördelning i SOM-92 i jämförelse med Sverige totalt (procent)

	SOM-92		Sv. bef.
	urv.	svar	
15-29	26	25	27
30-49	36	37	37
50-64	20	21	20
65-80	18	17	17
S:a procent	100	100	101
Antal svarpersoner		1889	**

Anmärkning: Uppgifterna om svenska folkets åldersfördelning är hämtade från Statistisk årsbok 1993. Urval 2800 personer, 15-80 år, även utländska medborgare. Urv= hela urvalet svar= de svarande.

De sex tidigare SOM-undersökningarna präglas alla av en utmärkt representativitet vad gäller åldersgruppernas fördelning, i urvalet såväl som bland de svarande (se tabell 4a). Mer än tre procentenheters

skillnad har aldrig förekommit. 1992 års undersökning är även den mycket representativ, inga större skillnader finns (se tabell 4b).

Svarsbenägenheten i olika landsdelar har varierat från år till år (se tabell 3). Vissa områden är dock traditionellt sämre eller bättre än övriga, så även i SOM-92. Stockholmsområdet och Sydsverige ligger lägst i svarsbenägenhet, medan Småland med öarna samt Norrland genom åren har haft högst svarsbenägenhet (undantaget något år).

Internbortfall

Det externa bortfallet, som ger svarsfrekvensen, är beroende av hur många som skickar in ifyllda formulär. Det interna bortfallet är beroende av hur väl svarpersonerna fyllt i sina formulär. Bedömningen är helt och hållet kvantitativ; hur många har hoppat över en viss fråga, ett frågeblock eller frågeavsnitt. I SOM-92 är alla tre typerna av internbortfall sällsynta. Andelen helt överhoppade frågor är överhuvudtaget låg i SOM-undersökningarna.

16 enkäter har exkluderats på grund av att alltför få frågor varit ifyllda. I majoriteten av dessa har svarspersonen besvarat det första frågeblocket, om medier, men givit upp när frågorna handlar om politik och samhälle, som antagligen upplevts som svårare. De flesta frågor i SOM-92 har ett bortfall på under fem procent. De frågor som har ett bortfall på över fem procent är dock fler i SOM-92 än de var i SOM-91. De frågor som hoppats över är av två slag. De är antingen svårbesvarade, såsom vilken inställning de olika partierna har till EG (fråga 39), vilka samhällsproblem som är viktigast just nu (fråga 16) och vilka egenskaper svarspersonens lokala morgontidning har (fråga 10), eller också är de personliga, såsom vilket parti svarspersonen föredrar (frågorna 24 och 74), yrkesgrupp (fråga 66), vilken sektor svarspersonen arbetar inom (fråga 67), medlemskap i fackförbund (fråga 68) och subjektiv klasstillhörighet (fråga 71).

Längden på frågan verkar inte vara lika avgörande som svårighetsgraden. De riktigt långa frågorna har i allmänhet inte högre bortfall än de kortare.

Sex frågor i enkäten ställdes utan fasta svarsalternativ. Svarspersonerna fick själva ange vilken tidning de läser, vilka samhällsproblem de ansåg vara de viktigaste just nu, om de funderat på att flytta utomlands och så fall vart, vart de skulle flytta om de blev tvungna att lämna Sverige, vilket yrke de har/hade och om de har bil i hushållet. Viktiga samhällsfrågor samt vilket land man skulle flytta till om man blev tvungen uppvisade höga bortfallsiffror (10 respektive 8 procent), medan de övriga frågorna hade mycket lågt internt bortfall.

I stort sett följer interbortfallet samma mönster som föregående SOM-undersökningar. De allra flesta svarspersonerna svarar på de flesta frågorna, medan en del känsliga frågor och en del svåra politiska frågor blir överhoppade i något större utsträckning.

Sist i enkäten får intervjupersonen själv ta ställning till formuläret och om några av frågorna var svåra att svara på. Liksom föregående år var interbortfallet relativt stort på denna fråga, 16 procent. Och liksom tidigare år tyckte en klar majoritet av dem som svarade, 74 procent, att det inte var några större problem att besvara enkäten, medan 26 procent angav att vissa frågor var svåra svara på.

Bakgrundsvariabler

I tabell 5 görs en jämförelse av de olika bakgrundsvariablernas fördelning i de sju SOM-undersökningarna. Vi ser en nästan identisk fördelning genom åren. SOM-92 är mycket lik sina föregångare när det gäller fördelningen på olika bakgrundsuppgifter. Där jämförelser är möjliga stämmer resultaten också mycket väl överens med hela svenska folkets fördelning.

Tabell 5. Jämförelse mellan bakgrundsvariabler SOM-undersökningarna 1986-1992 och samtliga svenskar (procent)

Bakgrunds- variabler	SOM -86	SOM -87	SOM -88	SOM -89	SOM -90	SOM -91	SOM -92	samtliga svenskar
<i>Kön</i>								
Män	51	49	47	48	51	52	52	49
Kvinnor	49	51	53	52	49	48	48	51
<i>Ålder</i>								
15-29	30	26	27	26	26	26	25	26
30-49	34	37	36	39	37	37	37	36
50-75	36	37	37	35	37	37	34	33
76-80							4	5
<i>Arbetstid</i>								
Heltid	76	74	74	76	77	78	78	81
Deltid	24	26	26	24	23	22	22	19
<i>Sektor</i>								
Statlig	17	17	18	16	15	13	16	10
Kommunal	28	28	27	31	27	30	27	31
Privat	55	55	55	53	58	57	57	59
<i>Facklig tillhörighet</i>								
LO	59	59	55	56	56	56	53	58
TCO	33	33	33	34	32	32	33	33
SACO	8	8	12	10	13	12	13	9

Anmärkning: Siffrorna under kolumnen "samtliga svenskar" är hämtade från Statistisk Årsbok 1993. I SOM-86 ställdes frågan om fackförening som 'är' medlem; fr o m SOM-87 är frågan formulerad som 'är/var' medlem.

Tabell 5. forts.

Bakgrunds- variabler	SOM -86	SOM -87	SOM -88	SOM -89	SOM 90	SOM -91	SOM -92
<i>Förvärvsarbete</i>							
Förvärvsarbetande	63	63	63	64	63	60	57
Har beredskapsarbete	1	1	1	0	0	0	1
AMS-utbildning	1	1	1	1	1	1	2
Arbetslös	2	2	2	1	2	4	5
Ålderspensionär	14	15	14	15	15	14	17
Förtidspensionär	5	4	5	4	3	4	4
Hemarbetande	5	4	3	4	3	4	2
Studerande	11	11	11	10	10	10	10
Ej svar	2	3	2	2	3	3	3
<i>Självklassificerad yrkesgrupp</i>							
Tjänsteman	24	28	28	25	25	23	26
Tjänsteman, arbetsledande	13	12	14	15	15	15	13
Tjänsteman, företagsledande	2	3	2	2	2	3	3
Arbetare	44	42	39	40	39	41	40
Arbetare, arbetsledande	6	5	6	7	7	7	7
Egenanställd arbetare	1	1	1	1	1	1	1
Jordbrukare, ingen anställd	3	3	3	3	2	2	2
Jordbrukare, anställda	0	0	1	0	0	0	0
Företagare, ingen anställd	3	3	4	3	4	3	3
Företagare, 1-9 anställda	3	3	2	3	4	3	3
Företagare, 10- anställda	1	1	0	1	1	2	1
<i>Subjektiv klasstillhörighet</i>							
Arbetarfamilj	52	46	48	45	46	45	47
Jordbrukarfamilj	4	4	5	5	4	5	4
Tjänstemannafamilj	25	29	27	29	29	26	27
Högre tjänstemannafamilj	10	11	11	11	10	12	12
Egen företagare	9	10	8	10	11	12	10
<i>Politiskt intresse</i>							
Mycket intresserad	9	12	9	10	10	10	12
Ganska intresserad	38	41	41	41	42	44	45
Inte särskilt intresserad	44	40	41	42	39	37	36
Inte alls intresserad	10	7	8	7	8	8	7
<i>Ej svar</i>	1	1	1	0	1	1	0

SOM-undersökningarna är vid det här laget en etablerad tidsserie, med sju års undersökningar. Varje ytterligare år kommer att göra SOM-data ännu mer värdefulla. Materialet som redovisats i detta

kapitel visar att SOM-undersökningarna har en god representativitet och att materialet med fördel kan användas för jämförelser över tid. SOM-datamängderna kan också slås ihop för att skapa större mängder och därmed ge högre tillförlitlighet för olika specialanalyser.

Referenser

- Bennulf, Martin (1991) 'Samhälle opinion massmedia 1989 – metod och genomförande', sid 131-142 i Holmberg och Weibull (red.), *Medier och opinioner*. SOM-undersökningen 1990. SOM-rapport nr 5. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen och Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs Universitet.
- Björkqvist, Karin (1988) 'Metodredovisning', sid 63-77 i Holmberg och Weibull (red.), *SOM-undersökningen 1987*. SOM-rapport nr 2. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen och Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs Universitet.
- Björkqvist, Karin (1988) *Tidningsläsning i Gästrikland – en presentation av en läsarundersökning*. Arbetsrapport nr 28. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Björkqvist, Karin (1989) 'SOM-undersökningen 1988. Metod frågeformulär kodbok'. SOM-rapport nr 3. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen och Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs Universitet.
- Kratz, Charlotta (1989) *Tidningsläsning i Kalmar och på Öland*. Arbetsrapport nr 54. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Kratz, Charlotta (1990) *Tidningsläsning i sydöstra Skåne. En presentation av en läsarundersökning*. Arbetsrapport nr 3. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Kratz, Charlotta (1991) 'Metod – genomförande, tillförlitlighet' sid 119-133 i Weibull och Holmberg (red.), *Åsikter om massmedier och samhälle*. SOM-rapport nr 7. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen och Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Kratz, Charlotta (1992) 'SOM-undersökningen 1991: Genomförande och tillförlitlighet' sid 221-235 i Holmberg och Weibull (red.), *Trendbrott?* SOM-rapport nr 8. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen och Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Ohlsson, Anders (1986) *Att svara eller inte svara – det är frågan*. Rapport nr 12. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Reimer, Bo (1987) 'SOM-undersökningen 1986: uppläggning och utfall' sid 5-7 i Holmberg och Weibull (red.), *SOM-undersökningen 1986. Genomförande deltagande huvudresultat*. SOM-rapport nr 1. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen och Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Severinsson, Ronny (1986) *Tidningsläsning i Södermanland*. Arbetsrapport nr 13. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Severinsson, Ronny (1990) *Tidningsläsning i nordöstra Skåne*. Arbetsrapport nr 2. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.

Statistisk Årsbok 1986.

Statistisk Årsbok 1993